

Al is de leugen nog zo snel...

Frank Vandenbroucke, bijdrage in 'de gedachte' in De Morgen, 25 juni 2016, p. 9.

De eerste les uit de brexit overstijgt het debat over Europa, ze gaat over het wezen van politiek: politiek op basis van illusies is zelfvernietigend. De belofte van Cameron dat hij voor het VK een fundamenteel andere verhouding met Europa zou kunnen onderhandelen, was van meet af aan een illusie omdat zijn land al van alle denkbare uitzonderingsregimes genoot. Meer dan zijn latere communicatieve pirouettes, deed dit harde feit Cameron de das om. De belofte van de leave-campagne dat het VK onafhankelijk wordt, is evenzeer een illusie. Noorwegen als Zwitserland - twee modellen waar men naar verwijst - hebben veel beslissingsmacht ingeleverd aan de EU. Dat harde feit keert vroeg of laat als een boemerang terug in het gezicht van de leave-leiders. We krijgen een buurland dat niet alleen diep verdeeld is, institutioneel instabiel, maar in toenemende mate gefrustreerd over beloftes die praatjes blijken. Dat is pas beangstigend. Hetzelfde geldt voor wat nu verteld wordt over de Europese toekomst. Ja, de koers van de Unie moet opnieuw gedefinieerd: Europa moet niet alleen een 'ruimte' zijn waarin economische krachten de vrije hand krijgen, Europa moet ook 'een plek' bieden waarin mensen zich sociaal en economisch beschermd weten. Opdat de Unie een beschermende rol zou kunnen spelen in de wereld van vandaag, is meer samenwerking nodig, niet minder. En die samenwerking kan niet afhankelijk zijn van voortdurende moeizame onderhandelingen tussen 27 lidstaten. Minister Jan Jambon (N-VA) zegt dat Europa een andere richting uit moet, als volgt: 'Wij zijn voor het Europa van de lidstaten en van de burger.' Kan 'het Europa van de lidstaten' de Europese burgers daadwerkelijk beschermen tegen de economische, sociale en ecologische risico's van de 21ste eeuw? Creëer deze illusie niet. Wil dat zeggen dat we naar een Verenigde Staten van Europa moeten? Neen. We moeten een samenwerkingsverband bedenken dat nergens ter wereld een voorgaande kent. Wat sociaal beleid betreft, moet de EU een omgeving worden waarin nationale welvaartsstaten kunnen gedijen, met ruimte voor verschil. Maar om nationale welvaartsstaten te laten gedijen in een muntunie moeten systeemrisico's samen aangepakt worden: dat is de inzet van het debat over een bankenunie, dat is de inzet van mijn pleidooi om nationale werkloosheidsstelsels op een of andere manier te 'herverzekeren', dat is de inzet van opvolging van pensioenstelsels.

Aartsmoeilijk

Politiek is het een aartsmoeilijke puzzel: het zou in ieders voordeel zijn dat we 'gelijk oversteken' in het delen van soevereiniteit en het delen van risico's; maar hoe doe je dat als je denkt dat je zo nog meer greep op je eigen nationale situatie verliest? Dat is de kern van het debat: de EU is synoniem geworden met verlies aan 'greep op de situatie'. Als we niet bereid zijn risico's en soevereiniteit te delen, zullen we steeds meer 'greep op onze eigen situatie' verliezen. Een eerlijk verhaal vertrekt van dat nuchtere feit.